

Fries veemgericht: niemand is gebaat bij speculaties

OPINIE **TWEDE WERELDOORLOG**

Herman Hermans

De snelle reactie van de heer Bouma in de krant van 1 mei 2026 op mijn artikel van de dag daarvoor geeft mij aanleiding nog enkele opmerkingen te maken. Voor mijn methodologische en inhoudelijke bezwaren tegen de theorieën van de heer Bouma verwijs ik ook naar mijn eerdere bijdragen in deze krant. Ik ga die bezwaren hier niet alle herhalen.

De kern van de discussie is niet of binnen het Friese verzet termen als 'Raad', 'veemgericht' of 'krijgsraad' werden gebruikt, maar of er een orgaan was dat voorgenomen liquidaties beoordeelde. De door mij besproken notitie van 16 maart 1945 bevat verwijzingen naar een doodvonnis, een Officier-Commissaris, een Raad en verscheidene afzonderlijk oordelende personen. In hun onderlinge samenhang bezien, wijzen deze elementen op een vorm van georganiseerde en geformaliseerde besluitvorming over liquidaties die niet, zonder die context uit het oog te verliezen, valt te reduceren tot een interne tuchtraad voor kleine vergrijpen. De term Officier-Commissaris was in die tijd en nog lang daarna bovendien een gebruikelijke aanduiding van een onderzoeksrechter in militaire strafzaken.

Opmerkelijk is dat de positie van de heer Bouma in de loop van deze dis-

Politiecommissaris en oud-verzetsleider Anno Houwing bij zijn afscheid als politiemans in 1968.
Foto: Sjoerd Andringa

cussie lijkt te zijn verschoven. Eerst werd betoogd dat het veemgericht niet heeft bestaan; inmiddels lijkt de nadruk erop te liggen dat het niet zou hebben gefunctioneerd. Dit verschil is wezenlijk en betekent in deze discussie een aanzienlijke koerswijziging.

Ook het argument dat het veemgericht geen verantwoording heeft afgelegd, overtuigt niet. Van een clandestien opererend orgaan uit de illegaliteit kan bezwaarlijk worden verwacht dat het openbare verantwoording aflegt. Het ontbreken daarvan zegt daarom op zichzelf niets over bestaan of functioneren van een dergelijke, strikt geheim opererende organisatie.

Daarbij komt dat geen verplichting tot verantwoording bestond.

Voorts merk ik nogmaals op dat de heer Bouma geen bewijs aandraagt voor zijn ernstige beschuldiging dat Anno Houwing eigenmachtig doodvonnissen uitsprak en het, om dat te bemanteren, tegenover verzetslieden heeft doen voorkomen dat er een veemgericht was. Bij die stand van zaken is het menselijk en moreel onverantwoord deze inmiddels overleden vooraanstaande verzetsman in een zo kwaad daglicht te stellen. Het is deze ongefundeerde en dus lichtvaardige aantijging die mij het meeste hindert, vooral ook omdat Houwing

volgens de verzetsleider Wijbenga juist degene was die voorstelde een veemgericht in te stellen om de liquidaties te reguleren. Dit is echter niet de plaats uit te weiden over de mogelijke civiel- en strafrechtelijke consequenties van dergelijke beschuldigingen.

Over samenstelling, werkwijze en benaming van het betreffende orgaan blijft discussie mogelijk. De beschikbare bronnen – ik wijs nog met nadruk op de verklaring van de zoon van rechter Wedeven en op de naoorlogse rapportages uit diverse kringen van het Friese verzet – laten echter naar mijn oordeel geen andere conclusie toe dan dat binnen de illegaliteit in Friesland een vorm van georganiseerde rechterlijke beoordeling van voorgenomen liquidaties heeft bestaan, met alle beperkingen die uit het clandestiene karakter daarvan noodzakelijkerwijs voortvloeiden.

Betrouwbare informatie

Het zal moeilijk zijn over het desbetreffende gerecht verdere betrouwbare informatie boven tafel te krijgen. Maar wie weet. Bij speculaties die bovendien voorbijgaan aan het bestaande, verifieerbare bronnenmateriaal of daaraan een onhoudbare herinterpretatie geven, is echter niemand gebaat.

.....
Dr. mr. H. L. C. Hermans is oud-rechter en rechtshistoricus